

**Висновки.** Встановлено, що молочна галузь на сьогодні перебуває в складному становищі, де існують ряд проблем які вкрай необхідно вирішити. Без таких заходів надія на забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможного господарювання видається примарною. Щодо цього наукою та практичним досвідом пропонуються різні варіанти. Але для всіх них передбачається та відводиться відповідне місце саме ефекту масштабу виробництва. На разі актуальність даного напрямку впливає з характеру спаду концентрації і розмірів виробників молока, порушення господарських і економічних зв'язків. Тому маючи переважно дрібні за розміром господарюючі суб'єкти, конкурентні переваги “активно” накопичуються для тих господарств які значно їх перевищують. Отже, крупні підприємства здатні до економії коштів, зменшуючи собівартість молока як в часі так й за збільшенням обсягів виробництва – становляться конкурентоспроможними.

### **Література:**

1. Статистичний щорічник “Сільське господарство України” за 2009 рік / Державний комітет статистики України: Під загальним керівництвом Ю.М. Остапчука. – К., 2010. – 376 с.
2. Agricultural Statistics 2010, Washington, p. 505.
3. Шиян Н.І. Економічні проблеми інтенсифікації виробництва молока в контексті теорії спадної віддачі / Н.І. Шиян, Н.С. Ляліна // Економіка АПК. – 2007. – №11. – С. 74-79.
4. Пащенко О.В. Функціонування ринку молока і молочних продуктів / О.В. Пащенко // Економіка АПК. – 2010. – №8. – С. 43-48.
5. Цимбал В.О. Шляхи подолання кризи у молочній галузі / В.О. Цимбал // Агроінком. – 2010. – №1-3. – С. 21-29.
6. Камінська В.В. Формування локального інтеграційного кластера на виробництві та переробці молока / В.В. Камінська // Економіка АПК. – 2011. – №3. – С. 95-101.
7. Кулішов В.В. Мікроекономіка: Основи теорії і практикум: Навчальний посібник. 2-ге видання, стереотипне / В.В. Кулішов. – Львів: “Магнолія плюс”, 2006. – 332 с.
8. Козак О.А. Концептуальні підходи щодо визначення типових господарств в Україні / О.А. Козак // Економіка АПК. – 2010. – №11. – С. 114-117.
9. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-центр, 2006. – 656 с.
10. Аналітична економія: макроекономіка та мікроекономіка: Навч. Посіб.: У2 кн. / За ред. С.Панчишина і П.Островерха. – Кн.2: Мікроекономіка. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 437 с.

УДК 631.15:657.411:334.722.8

## **УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА**

*Харченко Н.В., к.е.н., доцент*

*Полтавська державна аграрна академія*

*Досліджено процес організації управління власним капіталом акціонерного товариства. Проаналізовано етапи процесу організації управління власним капіталом акціонерного товариства. Виділені позитивні і негативні риси функціонування власного капіталу. Показані основні завдання при формуванні власного капіталу.*

*The process of organization of management by the property asset of joint-stock company explores. The stages of process of organization of management by the property asset of joint-stock company analyse. Select positive and negative lines of functioning a property asset. Show basic tasks in case of forming a property asset.*

**Постановка проблеми.** Формування структури власного капіталу на багатьох акціонерних товариствах здійснюється інтуїтивно, або згідно з традиціями, без належного аналітично-математичного обґрунтування. В даній ситуації різко підвищується значимість управління власним капіталом. Від того, наскільки ефективно та доцільно він трансформується в основні та оборотні активи, залежить фінансовий добробут акціонерного товариства в цілому, його власників та робітників, тому далі розглянемо мету та завдання управління власним капіталом акціонерного товариства.

Успішний соціально-економічний розвиток України можливий за умови ефективного функціонування акціонерних товариств. Підвищення результативності їхньої діяльності забезпечує зростання економічного потенціалу держави і навпаки - виникнення кризових явищ на окремих акціонерних товариствах негативно відбивається на економічній системі в цілому. За таких умов саме акціонерне товариство повинно стати у центрі подальших економічних реформ з метою створення функціонально ефективної, стратегічно зорієнтованої та демократичної економіки.

Динамічний розвиток підприємницької діяльності в Україні супроводжується значними економічними суперечностями, зумовленими особливостями ринкової трансформації в умовах глобалізаційних процесів. Однією із найважливіших проблем, з якою стикаються вітчизняні акціонерні товариства, є недостатня ефективність організації управління власним капіталом. З огляду на те, що власний капітал - найважливіший чинник економічного зростання, організацію управління власним капіталом акціонерних товариств необхідно трактувати як основну ланку усього комплексу заходів, спрямованих на його забезпечення.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** Аналізу структури власного капіталу приурочені численні теоретичні дослідження. Основні теоретичні розробки в даному аспекті належать Крамаренко Г.О., Бланку І.О., Поддєрьогіну А.М. та іншим.

**Постановка завдання.** Основу управління власним капіталом акціонерного товариства складає управління формуванням його власних фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємстві розробляється звичайно спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел у відповідності з потребами його розвитку в наступному періоді [1, с. 250].

Мета управління власним капіталом – забезпечення стійкого і ефективного розвитку бізнесу акціонерного товариства.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Спроможність акціонерного товариства досягнути успіху на ринку залежить від ефективності управління його власним капіталом. Добре організоване управління є необхідною

складовою для успішної роботи акціонерних товариств в умовах жорсткої ділової конкуренції.

Під організацією управління власним капіталом акціонерним товариством потрібно розуміти створення ефективної управлінської системи та її постійне удосконалення. Саме таке завдання і має вирішувати організація, яка схематично подана на рисунку 1.



Рис. 1. Схема організації управління власним капіталом суб'єктів господарювання

Таке розуміння сутності організації дає можливість: чітко визначити проблему та ціль діяльності системи управління; вибрати правильний об'єктивний спосіб дослідження складних економічних процесів; відібрати комплекс методів і засобів, що дають змогу досягнути поставленої мети шляхом проектування здатної до адаптації економічної системи; побудувати та забезпечити функціонування цієї системи.

Проаналізуємо докладніше кожен етап процесу організації управління власним капіталом акціонерного товариства.

1. Оцінка наявних стимулів для заохочення управлінців і господарників за позитивні результати діяльності.

2. Звернення до минулого досвіду управління власним капіталом акціонерного товариства, а також до позитивного досвіду інших господарюючих суб'єктів, як вітчизняних, так і зарубіжних.

3. Одним з основних етапів процесу організації управління власним капіталом є формулювання проблеми у тій сфері діяльності, де виявлені проблеми використання власного капіталу.

Організація системи управління власним капіталом акціонерного товариства має забезпечити розв'язання проблем недостатності оборотного капіталу; труднощів при здійсненні розрахунків із постачальниками; різкого зменшення кількості замовлень, зменшення обсягу продажу через появу нових конкурентів; наявності збитків; заборгованості в розрахунках за банківськими відсотками; появи негативного іміджу акціонерного товариства на ринку; конфлікту між ланками керівництва акціонерного товариства; звільнення висококваліфікованих працівників.

4. Пошук альтернативного управлінського рішення.

5. Збір даних та їх прогнозування.

6. Встановлення критеріїв ефективності.

7. Прийняття управлінського рішення.

8. Реалізація прийнятого рішення.

9. Оцінка результату реалізації рішення.

Система управління капіталом акціонерного товариства, на думку І.О. Бланка, складається із двох функціональних підсистем: управління формуванням капіталу та управління використанням капіталу [1, с. 212].

Ці підсистеми можна віднести й до формування системи управління власним капіталом, як однією з організаційних форм, проте в умовах динамічності ринку до проблем раціонального формування та використання власних коштів акціонерного товариства додалися інші, не менш значимі, а саме:

1. Оцінка реальної ринкової вартості акціонерного товариства та дієвості його фінансово-господарської діяльності. Виходячи із визначення власного капіталу як загальної вартості майна акціонерного товариства, можна зауважити, що реальну вартість не завжди можна визначити кількісно, зокрема, при інших рівних умовах вартість компанії, що є відомим трендом, є вищою, а отже, вищою буде і вартість її майна. З іншого боку, при наявності в акціонерному товаристві власного інтелектуального капіталу його вартість (вартість розробки та проведення досліджень) не завжди відповідає ринковій вартості (конкурентні переваги, які надасть акціонерному товариству ця розробка). Тож оцінка реальної ринкової вартості власного капіталу акціонерного товариства є першим кроком до ефективного управління ним.

2. Визначення оптимальної частки власного капіталу у структурі капіталу акціонерного товариства. Виходячи із функціонального призначення власного капіталу, на мікрорівні можна виділити його позитивні риси [1, с. 221]:

- простота залучення і використання (при вирішенні питання щодо збільшення обсягу власного капіталу або щодо напрямків його використання рішення приймає акціонерне товариство без участі будь-яких інших суб'єктів господарювання);

- більш висока дохідність та здатність генерувати прибуток (при використанні власного капіталу не має потреби сплачувати відсотки за кредитом);

- підвищення конкурентостійкості акціонерного товариства (наявність значної частки власного капіталу збільшує його платоспроможність та фінансову стійкість, що надає певних конкурентних переваг та статусу перед клієнтами та партнерами);

Проте використання акціонерними товариствами лише власного капіталу має і негативні риси [1, с. 221]:

- обсяг власного капіталу обмежений тому акціонерне товариство може втратити можливість розширення діяльності та збільшення рентабельності за рахунок залучення позикових коштів за допомогою ефекту фінансового леверіджу;

- часто власний капітал, що залучений із зовнішніх джерел, має більш високу вартість порівняно із позиковим капіталом;

Тому одним із основних питань управління власним капіталом акціонерного товариства є визначення оптимальної структури капіталу.

3. Створення ефективної концепції збереження власного капіталу. Враховуючи динамічність зовнішнього середовища та підвищення конкуренції, часто основною метою акціонерного товариства є не збільшення власного капіталу, а збереження його. Необхідність забезпечення власного капіталу на визначеному рівні знайшла своє відображення у міжнародних стандартах бухгалтерського обліку у вигляді концепції збереження власного капіталу, що орієнтована на забезпечення безперервності господарської діяльності акціонерного товариства. Одним із показників збереження власного капіталу є показник «чисті активи», який визначається, як різниця між активами акціонерного товариства та обсягом його зобов'язань.

Управління власним капіталом, скероване на вирішення таких основних завдань :

- визначення первинної потреби в капіталі в процесі створення організації;

- формування статутного капіталу в необхідних обсягах і формах;

- формування адекватної величини власного капіталу за рахунок різних джерел з метою реалізації стратегії розвитку акціонерного товариства.

Основу управління власним капіталом акціонерних товариств складає управління формуванням його власних фінансових ресурсів. В цілях забезпечення ефективності управління цим процесом розробляється зазвичай спеціальна фінансова політика, направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел відповідно до потреб розвитку організації в майбутньому періоді.

Політикою формування власних фінансових ресурсів є частина загальної фінансової стратегії організації, що полягає в забезпеченні необхідного рівня самофінансування її виробничого розвитку. При розробці політики формування власного капіталу необхідно враховувати наступне:

- вибір між джерелами формування капіталу (власні і позичкові кошти);

- вибір схеми мінімізації податкових платежів;

- вибір форми залучення зовнішніх джерел фінансування (з фіксованим або плаваючим процентами за позичкові кошти, конвертованих активів, похідних) і забезпечення їх привабливості на фінансових ринках;
- дивідендної політики, схем виплат власникам капіталу підприємства і пропорції між реінвестованим прибутком і прибутком, який сплачується власникам [3, с. 253].

Успішна реалізація розробленої політики формування власних фінансових ресурсів пов'язана з вирішенням наступних основних завдань: проведенням об'єктивної оцінки вартості окремих елементів власного капіталу; забезпеченням максимізації формування прибутку організації з врахуванням допустимого рівня фінансового ризику; формуванням ефективної політики розподілу прибутку (дивідендної політики); формуванням і ефективним здійсненням політики додаткової емісії акцій (емісійної політики) або залучення додаткового пайового капіталу [2, с. 362].

**Висновки.** Найсприятливішим за сучасних економічних умов є трактування управління власним капіталом акціонерних товариств як процесу організації управлінських дій у сфері використання фінансових ресурсів, що складається з трьох етапів:

1. Виявлення та формулювання проблеми чи завдання управління власним капіталом, що повинно бути вирішене на базі використання попередньо здобутого досвіду й наявної інформації.
2. Прийняття управлінського рішення щодо ефективності використання власного капіталу та його реалізація.
3. Аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також їх врахування у процесі накопичення досвіду, який може бути використаний у майбутньому.

Важливість власного капіталу у фінансово-господарській діяльності будь-якого акціонерного товариства беззаперечна. Тому зрозуміло, що ефективне управління власним капіталом є необхідною умовою функціонування акціонерного товариства на ринку та його виживання в конкурентній боротьбі.

Простіше кажучи, управління власним капіталом – це вплив суб'єкта ринку (тобто акціонерного товариства) на об'єкт управління (тобто власний капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта.

#### **Література:**

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: [учебный курс] / Бланк И.А. – К.: Ника-Центр, 1999. – 528с.
2. Крамаренко Г.О. Финансовый менеджмент: [підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна – К.: ЦУЛ, 2006. – 520 с.
3. Финансовый менеджмент: [підручник] / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536с.